

1619.

SPECIMEN INAUGURALE MEDICUM

S I S T E N S .

BIGAM OBSERVATIONUM
DE MORBIS NERVORUM,

CONSENSU ORDINIS MEDICORUM IN UNIVERSI-
TATE CAESAREA LITERA'UM DORPATENSI
AMPLISSIMI,

P R O

G R A D U D O C T O R I S M E D I C I N A E
O B T I N E N D O

C O N S C R I P S I T

E T E R U D I T O R U M E X A M I N I O F F E R T

A U T O R :

J O A N N E S V O L K E N A U
B A V A R U S .

D O R P A T I ,
LITTERIS MICHAELIS GERHARDI GRENZII ,
T Y P O G R A P H I A C A D E M I C I ,
M D C C C X I V .

C o r r i g e n d a.

- Pag. 3 lin. 20. deleatur „post.“
— 8 — 1. loc. ejus — leg. corum.
— — — 12. l. dics — leg. dies.
— 9 — 14. l. eset — leg. eset.
— — — lin. ultima, l. um — leg. tum.
— 12 — 14. l. secundi — leg. secunda.
— 15 — 22. l. intermixtus — leg. intermixtum.
— — — 23. l. usus — leg. usum.
— — — 24. l. addenda — leg. addendum.
— 16 — 2. l. deltrium — leg. delirium.
— — — 14. l. Hyosoyami — leg. Hyoscyami.
— — — 23. l. fscit — leg. — facit.
— 17 — 9. l. suspicionis — leg. suspicionis.
— 18 — 13. l. subadstringentibus — leg. subad-
stringentibus.
— — — 20. l. femibora — leg. semihora.
— 19 — 11. l. phaenomenis — leg. phenomenonis.
— — — ultima l. nsomnis — leg. insomnis.
— 20 — 10. l. illi — leg. illi.
— 22 — 9. l. perfecte — leg. perfecte.
— 23 — 13. et 14. l. scatens — l. scatenter.
— — — 18. l. exulcerationes — leg. exulcera-
tiones.
-

D 17380

Observatio I.

O., puer quatuordecim annorum, constitutione debili et habitu cachectico candidus, die XXIII Martii MDCCCXII me adiit, atque historiam morbi sui anamnesticam verbis sequentibus enarravit. Quarta circiter abhinc hebdomade doloribus per totum corpus diffusis vexabatur, quos cum aurium susurru cephalaea, gustus amarus validique caloris sensus sequebantur. Quibus insuper phaenomenis paulo post ejec-
cio ingestorum omnium per os cum infla-
tione abdominis accedebat. Dejectiones
alvinae durae, vermibus saepe intermix-
tis; praecordiorum regio dolebat cum hy-
pochondrio dextro, cephalalgia fronte in-
sidebat et aeger tussi vexabatur, absque
tamen notabili pulmonum adfectione. Quae
phaenomena febrem gastrico catarrhalem
indicantia, post diebus quindecim praeter-
lapsis, narrante aegroto, sponte evan-

erunt, excepto capitum dolore, qui vero tum rarius, tum minori in gradu sentiebatur. Postquam per duodecim circiter dies aeger bene valuisse, decimo quarto hujus mensis vix expperrectus e somno dolor perquam gravatus regionem superciliorum et fundum orbitae adgrediebatur, qui sensu obnebulationis visus in horas ad auctae conjunctus erat. Quo magis haec obnebulatio accrevit, decrevere dolores et jam tempore meridiano hujus diei sensus visus in oculo dextro prorsus erat extintus, remanente vix facultate, oculi sinistri ope lucem solis a tenebris distinguendi. Statu hoc amaurotico prima vice aegrotum vidi. Pupilla oculi utriusque, potissimum dextri immobilis, valde dilata, margo iridis decolor, e camera posteriori nebula enitebat, qua ipsa pupilla nigredine erat privata; axes oculorum obliqui inducebant strabismum, quo, cum bene valuit aeger, fuit expers. Oculus sinister paululum adhuc dolebat, vespertino praecipue tempore et tunc iris ejus levem etiam praebuit contractilitatis gradum cum lucis perceptione valde confusa

et debili. Qua visus laesioue excepta bene se habere confessus est. Attamen, ne omitterentur, quae ad meliorem morbi causarumque ejus indagationem facere possent, organa abdominalia rite examinavimus. Venter paululum tensus nullum doloris sensum edidit, lingua muco albido leviter modo obtecta, adpetitus bonus; alvus nec laxus nec strictus, nec alia ratione vitiatus; tamen pulsus parvus, duriusculus, contractus, albuginea oculi parum flavescentes, praecordiorum et infimi ventris inflatio, et gastricus morbi praecedentis character tanti nobis valuerunt, ut incitamenta abdominalia removere atque intemperiem viscerum commutare p[re]e aliis decreverimus, quae quippe nobis fontes amauroseos primarii, aut praecipui saltem esse videbantur. Praescripsimus eam ob rationem infusionem florum Arnicae concentratam, supperadditis nonnullis Tartari emeticis granis, ita, ut quavis hora quadrans grani Tartari stibiatu sumeretur. Ne vero stimulo rheumatico, qui gastrici erat comes atque tempore isto vigebat, parcere velle videremur, emplastrum vesicatorium

regioni superimposuimus, qua nervus supraorbitalis ex osse frontis exit. Hunc prae aliis nervum esse respiciendum eo magis consuluimus, cum strabismus, cuius jam mentionem fecimus, ob nexum, qui inter par oculos motorium et primum ramum quinti paris intercedit, de rami hujus adfectione sat nos superque edocuit.

d. XXV. Martii.

Oculo sinistro bodie facultas videndi clarior rediit; utriusque oculi pupilla paulum mobilior; ceteris immutatis. Usus formulae praescriptae continuatur.

d. XXVII. Martii.

Utriusque oculi pupillae contractae sunt et mobiles; aeger objecta majora clarus animadverit, potissimum ope oculi sinistri; et dexter iam objecta visus sentire incipit. Quoad functiones ceteras bene habet. Lingua vix adhuc muco tenui obducta, appetitus bonus, dejectiones alvinae a statu normali non secedunt; abdomen nulla amplius ratione tensum durumve, pulsus parvus et parumper tantum excitatus sed cutis semper arida. Dolor

superciliis insidens prorsus evanuit, nebula cameram posteriorem oculi obscurans clarius. Loci prope supercilia, quibus emblastrum vesicans erat superimpositum, pro servanda suppuratione derivante deligantur remedio sequente:

Rx. Unguent Basilic. 3vj.

Pulv. cort. Mezerei 3j

Merc. praecip. rubr. 3β. M.

Insuper mixtionem praescripsimus e Balsami vitae Hoffmanni et spiritus salis ammoniaci caustici partibus anaticis compositam, eo quippe usui, ut quater in die vola manuum liquoris hujus pauxillo maledacta oculis apertis admoveretur, quo magis vapores excitantes volatiles oculi ipsius bulbum penetrare possent. Denique interne Infusum Radicis Valerianae et florrum Arnicae cum Oleo Cajaputi nuptum quavis hora sumendum curavimus.

d. XXVIII. Martii.

Aeger se habuit, ut heri; facultas videndi paulum aucta est. Medicamina continuantur eadem.

d. XXIX. Martii.

Aeger objecta visus minora percipere

iam valet, etsi clariorem ejus notionem nondum habeat; pulsus paulisper excitatus; bona cetera.

d. XXX. Martii.

Omnia uti die praecedente. Infusum Radicis Valeriana et florum Arnicae fortius propinatur, addita Essentia Chenopodiī ambrosiaci et aucta olei Cajaputi dosi; externorum usus continuatur.

d. I. Aprilis.

Facultas objecta visus percipiendi paullum in dics increscit; pulsus semper idem; spasmi leves, dolorosi in musculo orbiculari palpebrarum oculi potissimum sinistri; functiones ceterae normam sequentes. Usui antea memoratorum continuato addendum esse consuluimus emplastrum vesicans, quod processui mastoideo superimponi jussimus, derivandi videlicet causa.

d. III. Aprilis.

Videndi facultas lentissimo increscit gradu; cetera uti heri, Medicamina praescripta continuantur, regioni autem, e qua neryus supraorbitalis exit, emplastrum novum vesicans applicatur.

d. VI. Aprilis.

Aeger in dies melius se habet, praeter numerum et formas objectorum etiam colores distinguit, non omni tamen sine fallacia sensus. Cum morbis in chronicis natura rei, magistra experientia, postulat, ut incitamenta artificialia interdum mutentur, ne consuetudinis lege omni efficacia priventur, hanc regulam secuturi loco infusionis, quam d. XXX. Martii sumere jussimus, quater in die pulvere in esse praescribendum nobis videbatur, qui e granis duabus Camphorae cum Scrupulo Oleosachari Cajaputi compositus eset, cui infusum theiforme e herba Menthae piperitae et Millefolii summitatibus superbibendum curavimus.

d. IX. Aprilis.

Omnia e voto succedunt; augetur dosis camphorae ita, ut grana nunc tria sumantur. Novum nervo supraorbitali imponitur vesicans.

d. XIV. Aprilis.

Cum sensus visus prope nunc ad statum normalem accedebat, superstite tandem debilitate organi affecti, methodo

missa excitante ad roboran tem potius nobis esse transeundum putavimus. Quem in finem aeger sequens sumsit decoctum.

Rx. Cort. peruv. opt. ʒβ

Coqu. c. aqu. font. q. s. per hor.
len. igne. colat ʒvj adde:

Extr. Gentian. rubr. ʒjβ

Ess. Chenopod. ambrosiac.
aromatic. aa ʒjj

S. Omni trichorio cochlear.

d XXIII. Aprilis.

Aeger optime se habet; attamen procura, quam confirmatoriam dicunt, usus decocti peruviani continuatur et, ne debilitatem topicam nulli momenti habuisse videremur, oculos saepius in die linteis tegi jussimus, Spiritu serpilli et Lavenduli composito irrorendis.

Calendis Maji aeger in integrum restitutus abiit.

E p i c r i s i s.

Haec, quam narravimus morbi historia denuo probat, quod observationibus genuinis et repetitis, potissimum Schmucker a),

a) Vermischt. chirurgisch. Schrift. II. Bd. S. 5.
Chirurgisch. Wahrnehmung. I. Th. 43
Beobacht.

Richter b), Medicus c), Arne mann d Lentine e) aliique eruerunt — amaurosin videlicet, saepius ac alia ex causa, e. saburra abdominali, potissimum biliosa et verminosa, oriri. Quin tanta fontis hujus est frequentia, ut cl. Richter, penes quem summa, me Hercule, est fides historica, his utatur verbis: — „Immer „mehr und mehr berechtigt mich die Erfahrung, jedem, auch in Fällen, wo „keine deutliche Anzeige dazu ist, oder „wo ganz und gar keine, bestimmte Anzeige zu irgend einem Mittel ist, den „Gebrauch auflösender Visceralmittel zu „empfehlen. Ich kann versichern, daß „ich durch diese Mittel nicht selten in „Fällen, wo ich es kaum vermutete, und „in einigen, wo die Krankheit wirklich

b) Anfangsgründ. der Wundarzneik. III. Bd.
§ 437. Medicin. und chirurg. Bemerk.
1. Bd. 19. Cap.

c) Geschicht. periodisch. Krankheit. 1. Bdch.
§. XX.

d) Syst. d. Chirurg. II. Th. V. Abschnitt,
S. 227.

e) Beobachtung. d. Krankheit. am Oberharz.
S. 17. 07.

„schon einige Jahre gedauert hatte, eine vollkommene Heilung bewirkt habe.“ (Medic. chirurg. Bemerkung. S. 239). Num quis forte quaereret — qua ratione vis, quam sordes gastricae in organon visus exercent, intelligenda sit? — anatomes ope res ita liquet. Nervus enim sympathicus magnus, qui omnibus abdominis organis imperat atque vinculi magni nec non admirabilis munere fungitur, quo cum aliis machinae nostrae partibus cohaerent mutuumque sibi vindicant commercium, e ramo sympathico s. profundo nervi pterygoidei, secundi quinti paris nervorum fronde in canali carotico pro parte componitur. Qui igitur nervum sympatheticum magnum fere immediate infestant stimuli morbos intestinalis, conductoris hujus ope facilime etiam per consensum in nervum trigeminum hostiliter possunt operari. Inter trigeminum autem et par secundum nervorum, s. nervos opticos, commercium aliquod adesse, ex aliis phaenomenis id potissimum testatur, ut impetus lucis vebemens sternutationem ciere valeat; etsi vinculum, quo par tri-

geminum cum' optico cohaeret, 'cultri anatomici diligentia nondum pateat.

Sordes porro gastricae tum omni, ut mihi videtur, jure ad causas debilitantes pertinent, tum astheniae organorum abdominalium praegressae sunt proles; quare non miraberis, quod visus infirmitatem quin abolitionem perfectam inducere queant.

Cum praeter debilitatem viscerum abdominalium autem stimulus etiam rheumaticus, cuius jam supra mentionem feci; in casu nostro non erat ignorandus, devicta abdominis asthenia et remota saburra, quae forte aderat, etsi evidenter non patebat, incitamentum istud rheumaticum tum ab organo nobiliori removendi, tum prorsus delendi causa, vesicantibus repetitis camphoraque uti, curae mihi cordique fuit. Lubenter etenim fateor, ut usus camphorae, quem in resolutionibus nervorum scriptores nimis empirice laudant, ea tamen sub conditione a medicina rationali commendari mihi videatur, cum stimulus rheumaticus, catarrhalis, arthriticus vel psoricus vera paralyseos nervorum causa sit

Quam quippe sententiam, ut suum cuique tribuatur, experientiae et ingenio Balkii, carissimi olim praceptoris, debo.

Neque minus morbi hujus historia affirms, quod respectu prognostico nonnullis ab autoribus observatum legimus — ut amaurosis pede celeri incedens majorem restituendae sanitatis spem praebeat, ac si sensim crescendo visum deleat.

Observatio II.

Die XXIX Septembbris MDCCCXII mulier XL annorum auxilium meum imploravit, cujus anamnesticen a medico priori sequentibus verbis expertus sum. Die X hujus mensis aegrotota filiam peperit, quae infans sextus erat, quem duobus in matrimonii conceperat. Quovis in puerperio antecedenti magnam sanguinis jacturam perpessa est et ob agalactiam fere perfectam infantes lactare non potuit. Praeterea ter fecit abortum. Partus iste non erat difficilis, nihilominus etiam haemorrhagia vexabatur per duodecim dies et praeter debilitatem modicam inde adortam per hebdomadem integrum bene valuit, quam ob rem nullo medicamine utebatur.

excepto laxante, quod in quovis puerperio, nescio cujus consilio, sumere consuevit. Omitendum non est, ut de infidelitate mariti, cui natu longe major erat, valde semper suspicaretur. Octava post partum nocte e somno strepitū magno perterrita lecto exsiluit cameramque petuit adjacentem, in qua maritum rem cum ancilla habentem autorem strepitū deprehendebat.

Die XVII. Sept. medicus arcessitus aegrotam vidi delirantem. Pulsus parvus, spasticus, celer, temperies faciei et totius corporis valde imminuta et tota superficies sudore gelido erat madida. Propinato iūfuso Radicis Valerianaē et florū Chamomillae cum liquore anodino minerali et Tinctura opii, nec non sinapismis suris superimpositis die sequente melius aegrota se habuit.

Die XIX. Sept. delirium fere furiosum rediit et medico visum est, remediis antecedentibus intermixtus Moschi usus cum fomentationibus crurum calidis esse addenda.

Die XX. Septbr. Nocte praecedente bene dormivit, disparuit omne de-

lirium, functiones fere omnes normales. Versus vespertinum tempus deltrium furiosum majori in gradu rediit cum rara organorum sensuum acie. Omnia medicamina summa virium intentione respuebat usque ad meridiem diei sequentis, quo tempore tincturae opii guttulas decem in potu coffeeae, nescia quid sit, devoravit, quae tumultum nervorum sedabant somnumque modicum adducebant.

Die XXII. Septbr. Hodie emeticum propinatum est, quod bilem multam cum muco ejicit. Infusum e herba Gratiolae cum Extracto Hyosoyami mixtum sumere omnino et pertinaciter recusavit. Qua rerum angustia derasis, capillis cranium glacie tegebatur. Usque ad diem XXVIII. Septbr. omni medicina vacabat, delirio non interrupte et vehementer perdurante. Tunc temporis mihi medico cura aegrotantis mandata est.

Quod ad definitionem morbi nosologicam fscit, nec momentum haesitavi, quin maniam vocassem. Haemorrhagiae in puerperiis praecedentibus sic ut in praesenti iam perpessae, systemati nervoso

aegrotantis debilitatem sensibilem paraverant, quae cum temperamento cholericō et cupidine rixandi, inter causas praedisponentes jure erat collocanda. Suspicio de infidelitate mariti, quae animum aegrotae non interrupte turbavit, causam habeto remotam psychicam, quae intemperiem sensorio induendi sat valebat. Denique terrorem nocturnum, suspicionis probationem et motam inde iram causas fuisse hujus morbi occasioneales extra omnem dubitationis aleam positum est.

Eventum felicem esse exspectandum iis quidem rationibus suffultus credidi, tum quoniam mania haec breve modo ante temporis spatium orta typum morbi acuti servabat, nec ulla erat complicatione ambigua insignis; tum etiam ea e ratione, quod aegrotans esset sexus sequioris, in quo omnia quidem incitamenta, potissimum psychica, enormes tumultus ciere valeant, sed cito etiam sedari possint et re vera sedentur. Nec exitus spem meam sefellit. De methodo medendi rationali cogitans, id mihi præ aliis consilii esse videbatur, ut

1) stimuli accessorii gastrici materiales removerentur, quo facto

2) Vitalitas sensorii nimis aducta sedaretur atque aequaliter in ceteras organismi partes distribueretur; denique

3) Medicina leniter tonica et subadstringente cohaesio fibrarum augeretur, quarum imminutionem verum debilitatis irritabilis esse fontem cum cl. Balkio opinor, quam theoriam quippe experientia omnino probare videtur, cum huic debilitatis generi nulla profecto medicina tam cito et tute medemur, ac subtonicis et subadstringentibus per tempus sat longum propinatis atque quoad dosin vel gradum potentiae provide auctis.

His rationibus nixus die XXIX Septembris Tartari emeticci grana sex in sex uncii aquae destillatae soluta propinavi atque quavis semibora cochlear sumendum esse jussi; sed neque emesis aut conatus modo vomendi, neque dejectio alvina eo mota est. Vespero eadem medicina reiteratur, addito simul enemate e tribus aceti vini totidemque infusi florum arnicae un-

elis parato. Et haec quidem ullo absque effectu.

Die XXX. Septbr. Hodie mane amplius ac aliis diebus aegrota furuit, manus simul circumferens, adstantes opprobriis objurgans, vestes suas aliorumque laceras; potissimum autem cupidine flagravit, res splendidas diruendi sicuti in illis observatur, qui hydrophobia correpti sunt. Pulsus parvus, duriusculus, spasticus. Quibus phaenomenis motus, ut encephalitis hic imminens averteretur, statim fomentationibus frigidis caput muniendum curavi, suras sinapismis circumdedi, enema ex aceto et aqua porrigendum jussi, atque pro usu interno Uncias sex infusi concentrati Valerianae praescripsi, cui grana duo Tartari emeticci et Drachma acidi Tartari essentialis addidi; de quo omni hora cochlearia duo essent sumenda. Tempore vespertino status aegrotantis eo mutabatur, ut furor in fletum abiret, qui crisis mihi videbatur, finem paroxismi indicans. Pulsus conditio non alia ac mane.

Die I. Octobris. Nox praeterita nsomnis, versus auroram modo per ses-

qui horam dormivit. E somno experrecta quaestionibus propositis cum ratione respondebat atque petuit, ut medicina illi porrigeretur, quam hucusque non nisi vi coacta sumsit. Alvum exoneravit et feces multas biliosas dejecit. Appetitus bonus, sed de artuum modo lassitudine summa querebatur. Vespertino non minus tempore mentis optime erat compos atque mihi sponte narravit, quae, ut iili videretur, ad morbum suum forte sciscent. Sic e. g. confessa est: ut, eisi statim ab initio matrimonii secundi marito non fuisset contenta, tamen, aetatis discrepantiam semper rite perpendens, mariti infidelitatem reticendo tolerasset, adeo, ut infantibus ejus extra conjugium genitis baptizandis ipsa curam impendisset. Negare nimurum non cupiit, eo vehementius, quo magis illam reticeret, indignationem istam in intimo suo saeviisse corde, quae omnia verosimilime morbi praesentis fundamenta jecissent. Ut cetera silentio practream.

Die II. Octobris. Parvus hodie delirii insultus, sed tranquillus; aegrota

appetit cibos et medicinam, bene quoque dormivit. Medicamina eadem.

Die III. Octobris. Ut heri. Pes sinister dolet et in regione surae, quae si napsismo erat tecta, oedematosus tumescit. Ceratum huic loco Saturni superimponitur. Interne camphorae grana duo cum scharo omni trihorio propinantr, superbibendo infuso theiformi e floribus Arnicae et floribus Chamomillae.

Die IV. Octobris. Hodie melius aegrota se habet; delirii nullum amplius vestigium; mens quieta, quin hilaris; appetitus, excretiones, somnus quomodo in statu normali; surae modo exulceratae valde dolent et cum unguento e calce viva deligantur. Usus camphorae continuatur.

Die V. Octobris. Omnia uti heri.

Die VII. Octobris. Optime se habet, de debilitate tantum universali queritur; abdomen levi gradu tensum. Ad tonica nunc esse configiendum autumnans Decocum corticis peruviani cum Extracto Millefolii, Oleosacharo Millefolii et Tinctura Castorei praescripsi: omni trihorio

cochlear sumendum. Abdomen et regio ossis sacri unguento nervino illinatur.

Die IX. Octobris. Exulcerationes surarum fere sanatae. Aegra tum mentis vires tum corporis redire sentit; functiones omnes normales. Medicina eadem utitur.

Die XI. Octobris. Exulcerationes perfecte sanatae. Decocto corticis peruviani cum liquore anodino martiali utitur aegra unacum balneo tepido, quotidie sumto.

Die XVII. Octobris. Aegra, quae melius se habet ac unquam, domum rediit et usque nunc, uti nuperrime expertus sum, sanitate perfecta fruitur.

E p i c r i s i s.

Fore forsitan opinor, qui, hanc historiam legentes, eam foveant sententiam, in casu nostro metastasin lacteam cerebrum petuisse, quae causa maniae hujus illis esse videretur verosimillima. Quamquam vero cl. Selle f) metastases lacteas ad cerebrum interdum deponi autumat, quas maniae aut melancholiae puerperalis, causas fieri

f) Medicin. clin. 5te Auflage. S. 537.

posse suspicatur; tamen hac de re propria ex experientia edocitus non videtur, cum in opere alio g), in quo tot observationum de metastasis lacteis mentionem fecit, nec unicum tantum casum enarrat, qui de materia lactea ad cerebrum deposita testaretur, si non historiam puerperae forsan hoc referre velles, quam ab hoc autore narratam legimus h). Sed mammae hoc in casu lacte abundabant et dissecatio cadaveris post mortem pus verum, non vero materiam serosò. lacteam, detegebat, sub menynghibus et in ipsa cerebri substantia scatens. Scriptores anatomiae pathologicae nec ullum metastaseos lacteae ad cerebrum exemplum ex observationibus sere innumerabilibus memorant; quid? quod, ipsae cerebri exulcerationes, quarum historias servaruunt, sere semper in viris observatae sunt. Denique experientia teste pro comperto habemus, ut encephalum raris simo tantum organi pathologice secernentis munere fungatur, quod potissimum in

g) Neue Beiträge z. Natur- und Arzneiwiss.
1—3. Th. Berl. 1782—86.

h) Neue Beiträge. 1. Th. S. 36. ff.

aetate fit infantili. quae hydropi ventricu-
lorum cerebri est obnoxia.

Praeterea observatio haec altera, aequa
ac prior, quam supra narravi, demonstrat,
quantum faciat ad curationem morborum
cerebri et nervorum felicem, ut medicus
abdomen respiciat, stimulos morbosos om-
nes ab organis illius amoveat atque tumul-
tum in plexibus nervosis abdominalibus
excitatum, quantum modo possit, sedet,
aut e contrario, cum torpor nervis istis in-
sideat, incitamentis topicis in abdomen di-
rectis prudenter utatur.
